

İKİNCİ EL EŞYA SATIŞINDA VERGİ MÜKELLEFİYETİ

Mehmet Ali YAPRAK*

ÖZ

İkinci el eşya, çeşitli formlarda satışa konu olmaktadır. Bu eşyalar kimi zaman, sokaklarda motorlu olmayan araçlarla halk arasında “eskici” olarak bilinen insanlar aracılığıyla, belki son yirmi yıldır bir işyeri açarak ikinci el eşya alıp satan kişiler aracılığıyla, günümüzde ise online satış platformları üzerinden vergi mükellefiyeti olmayan gerçek kişiler aracılığıyla alım satıma konu olan eşyalardır. Makalemizde, yukarıda belirtilen formlarda ikinci el eşya satan üç gruptaki gerçek kişilerin vergi mevzuatı karşısındaki durumlarına değineceğiz. Konuya değinirken “ikinci el eşya” ve “hurda” ayrımını belirtip, T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı ve ilgili birimlerince verilmiş özelgelere tarafımızca seçilmiş olanlarına, idarenin konuya bakışını belirtmek açısından yer vereceğiz.

Anahtar Sözcükler: İkinci El Eşya, Hurda, Vergi Muafiyeti,

1. 193 SAYILI GELİR VERGİSİ KANUNU ve DİĞER İLGİLİ MEVZUAT KAPSAMINDA İKİNCİ EL EŞYA SATIŞI YAPANLARIN STATÜSÜ

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun “Vergiden Muaf Esnaf” başlıklı 9’uncu maddesinde; *“Ticaret ve sanat erbabından aşağıda yazılı şekil ve suretle çalışanlar gelir vergisinden muafır:*

1-Motorlu nakil vasıtaları kullanmamak şartı ile gezici olarak veya bir iş yeri açmaksızın perakende ticaret ile iştigal edenler (Giyim eşyalarıyla zati ve süs eşyaları, değeri yüksek olan ev eşyaları ile pazar takibi suretiyle gıda, bakkaliye ve temizlik maddelerini ve sabit iş yerlerinin önünde sergi açmak suretiyle o iş yerlerinde satışı yapılan aynı neviden malları satanlar hariç) ;

....

7. (5766 sayılı Kanunun 8 inci maddesiyle eklenen bent, Yürürlük: 01.07.2008)Ticari işletmelere ait atıkları mutad olarak veya belli aralıklarla satın alanlar hariç olmak üzere, bir işyeri açmaksızın kendi nam ve hesabına münhasıran kapı kapı dolaşmak suretiyle her türlü hurda maddeyi toplayarak

* Vergi Müfettiş Yrd.

veya satın alarak bu malların ticaretini yapanlara veya tekrar işleyenlere satanlar;

...

Ticarî, ziraî veya meslekî kazancı dolayısı ile gerçek usulde Gelir Vergisine tâbi olanlar ile yukarıda sayılan işleri Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerine bağıllık arz edecek şekilde yapanlar esnaf muaflığından faydalanamazlar” hükmü yer almıştır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 37’nci maddesinde, her türlü ticari ve sınaî faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtildikten sonra, ticari kazancın, Vergi Usul Kanunu hükümlerine ve Gelir Vergisi Kanununda yazılı gerçek veya basit usullere göre tespit edileceği hükmüne bağlanmıştır. Kanunun 51’inci maddesinde basit usulün hududu gösterilmiş olup, söz konusu maddenin verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılan 30.01.1992 tarih ve 92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bazı türdeki emtiaları alıp satan gerçek kişilerin gerçek usulde vergilendireceği belirtilmiştir. Söz konusu hüküm aşağıdaki şekildedir:

“Madde 1: Her türlü televizyon, video, radyo, teyp, müzik seti, disk-çalar, kamera, bilgisayar, soğutucu, çamaşır ve bulaşık makinası, elektrikli süpürge, elektronik müzik aletleri, elektrikli dikiş makinası ile elektrikle çalışan benzeri eşyaların alım-satım ve üretimi ile uğraşan mükellefler gerçek usulde vergilendirilirler.”

Görüldüğü üzere madde “Her türlü...” ifadesi ile başlamaktadır. Bu durumda bu türden malların yeni eski, birinci el-ikinci el gibi ayırma tutulmadan alım-satımı söz konusu faaliyeti gerçekleştiren mükellefler açısından gerçek usulde vergilendirilmeyi gerektirmektedir. Kararın ikinci maddesinde birinci maddedeki malları satmakla birlikte diğer ve mal ve hizmetleri satmakta olanların da gerçek usulde vergilendirileceği belirtilmiştir. Kararda “*elektrikle çalışan benzeri eşyalar*” ifade edilerek elektrikle çalışan fakat maddede isimlendirilmeyen malların alım satımının da aynı türde vergilendirilmeyi gerektireceği belirtilmiştir.

Yukarıda verilen 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 9. Maddesi ve 30.01.1992 tarih ve 92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın hükümlerini birlikte değerlendirdiğimizde makalemizin giriş bölümünde bahsettiğimiz ikinci el eşya satışı yapan kişilerden bir işyerinde ikinci el eşya alıp satan kişilerin gerçek usulde vergilendirilmesi gerektiği kanaatine ulaşmaktayız

çünkü söz konusu kişiler çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, fırın, ütü gibi ikinci el elektrikli eşya alım satımı yapmakta ve bu faaliyeti “işyeri” açarak gerçekleştirmektedirler. Sadece bu iki husus bile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 9. maddesi ve 30.01.1992 tarih ve 92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın diğer hükümlerini dikkate almadan işyerleri açarak ikinci el eşya alım satımı yapan gerçek kişilerin vergiden muaf olmadığını ayrıca gerçek usulde vergilendirilmeleri gerektiğini göstermektedir.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerini dikkate aldığımızda sokaklarda motorlu olmayan araçlarla halk arasında “eskici” olarak bilinen insanların nasıl vergilendirilmesi gerektiğini belirtmek için “hurda” kavramını açıklamamız gerekmektedir. Hepimizin bildiği üzere bu kişiler seyyar olarak hurda statüsünde eşyaları kişilerden almakla birlikte bazen çalışır durumdaki çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, ütü gibi elektrikli eşyaları veya bisiklet gibi elektrikle çalışmayan araçları sokaklarda gerçek kişilerden satın almakta ve almış oldukları bu malları bazen yine sokaklarda gerçek kişilere satabilmektedirler. Bu durumda bu kişiler nasıl vergilendirilmelidirler? Yukarıda yer verildiği üzere Gelir Vergisi Kanunu ticari işletmelere ait atıkları mutad olarak veya belli aralıklarla satın alanlar hariç olmak üzere, bir işyeri açmaksızın kendi nam ve hesabına münhasıran kapı kapı dolaşmak suretiyle her türlü hurda maddeyi toplayarak veya satın alarak bu malların ticaretini yapanlara veya tekrar işleyenlere satanları gelir vergisinden muaf olarak belirtmektedir.

Bu durumda öncelikle “hurda” kavramını açıklamamız gerekmektedir. Türki Dil Kurumu sözlüklerine göre hurda:

“Parçalanmış, döküntü durumuna gelmiş, işe yarayamayacak derecede bozulmuş, zarar görmüş.” anlamındadır. Bir malın hurda statüsünde olması için işe yarayamayacak derecede bozulmuş, zarar görmüş olması gerekmekte ise vergi mükellefi olmayan gerçek kişilerden alınan çalışır durumdaki çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, ütü gibi elektrikli eşyaları veya bisiklet gibi elektrikle çalışmayan araçlar hurda olarak değerlendirilemez. Gelir Vergisi Kanunu’nun 9. maddesi ve 30.01.1992 tarih ve 92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’nın hükümlerini beraber değerlendirdiğimizde seyyar olarak bu türden malların alım satımını gerçekleştiren kişiler vergi muafiyetinden faydalanamaz ve gerçek usulde vergilendirilmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte aynı kanunun 9. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendine uygun olarak

bir işyeri açmaksızın kendi nam ve hesabına münhasıran kapı kapı dolaşmak suretiyle her türlü hurda maddeyi toplayarak veya satın alarak bu malların ticaretini yapanlara veya tekrar işleyenlere satanlar vergi muafiyetinden yararlanabileceklerdir. Aynı anda hem hurda alım satımı hem de ikinci el eşya alım satımı ile işgal eden söz konusu kişilerin vergisel durumuna Gelir Vergisi Kanunu'nun 9. maddesinin son fıkrası yer vermiştir. Buna göre ticarî, ziraî veya meslekî kazancı dolayısı ile gerçek usulde Gelir Vergisine tâbi olanlar esnaf muaflığından faydalanamazlar.

7338 sayılı Kanun'la 193 sayılı Kanun'a eklenen mükerrer 20/A maddesi ile basit usule tabi mükelleflerin elde ettikleri ticari kazançları gelir vergisinden istisna edilmiştir. Bununla birlikte;

- 95/6430 sayılı BKK
- 8/5521 sayılı BKK
- 92/2683 sayılı BKK

ile gerçek usulde gelir vergisi kapsamına alınan mükellefler bu istisnadan yararlanamayacaklardır.

Son olarak ise online satış platformlarından ikinci el eşya satışı yapan gerçek kişilerin vergi mevzuatı kapsamındaki durumuna değineceğiz. Gelir Vergisi Kanununun 37'nci maddesinin birinci fıkrasında, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtilmiştir. Kanunun "Arizi Kazançlar" başlıklı 82'nci maddesinde, arizi kazançlar sayılmış olup anılan maddenin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde arizî olarak ticarî muamelelerin icrasından veya bu nitelikteki muamelelere tavassuttan elde edilen kazançların arizi kazanç olduğu; ikinci fıkrasında bir takvim yılında (1) numaralı bentte yazılı olan kazanç toplamının 2022 yılı için 58.000 TL'lik kısmının gelir vergisinden müstesna olduğu hüküm altına alınmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde "*Ticari kazanç, Vergi Usul Kanunu hükümlerine ve bu kanunda yazılı gerçek (Bilanço veya işletme hesabı esas) veya (4369 sayılı Kanunun 81/C-2 maddesiyle değişen ibare Yürürlük; 1.1.1999) basit(*) usullere göre tespit edilir.*" şeklinde belirtilmiştir. 14.08.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-120[37-2012/439]-2568 sayılı T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen **özelgede** belirtildiği üzere bir faaliyetin "ticari faaliyet" sayılabilmesi için kazanç sağlama niyet ve kastı gerekmemekle birlikte, faaliyeti icra eden

organizasyonun bütün unsurları ile birlikte değerlendirildiğinde kazanç sağlama potansiyeline sahip olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda ikinci el eşyaların ticari organizasyon hali oluşturmaksızın ve **süreklilik** arz etmeyecek şekilde satışı arızı ticari kazanç olarak değerlendirilip 2022 yılı için 58.000,00 TL'ye kadar olan tutar için Gelir Vergisi istisnasına tabi olacaktır. **Bu tutarı aşan kısmının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir.**

2. KONUYA İLİŞKİN VERİLEN ÖZELGELER

Konuya ilişkin çok sayıda açıklayıcı **özelgeler** bulunmaktadır. Bu **özelgelerde** bazıları şu şekildedir:

18.11.2011 tarih ve B.07.1.GİB.4.35.16.01-176200-636 sayılı T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen **özelgede**, hurdacı ve eskicilerden alacağı radyo, plak vb. malzemeleri hususi aracıyla seyyar olarak veya tezgahta ya da internetten satması durumunda adına açılacak mükellefiyet türü ve belge düzeninin nasıl olacağı, alım-satımını yapacağı elektronik eşyanın ikinci el olmasının tesis edilecek mükellefiyet türüne herhangi bir etkisi olup olmadığı hususları konusunda bilgi talep eden kişiye plak ve radyo gibi elektrikle çalışan emtiaların, (eski, yeni veya kullanılmış olma ayırımına gidilmeksizin) seyyar olarak, tezgahta ya da internet üzerinden alım satımının yapılması halinde, 92/2683 ve 95/6430 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları uyarına gerçek usulde vergilendirilmenin gerekmekte olduğu belirtilmiştir.

14.08.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-120[37-2012/439]-2568 sayılı T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen **özelgede**, öğrencilik yıllarından elinde bulunan veya daha önce kullandığı yayın, kitap, elektronik malzeme, bilgisayar ve müzik ürünleri gibi malzemelerin bir defaya mahsus olmak üzere internet yoluyla satışını gerçekleştireceğini belirtilerek söz konusu faaliyetine ilişkin vergilendirmenin nasıl olacağı hususunda bilgi talep eden kişiye, ticari bir organizasyona dayanmamak şartıyla, internet yoluyla da olsa öğrencilik yıllarından kalan veya daha önce kullanılan yayın, kitap, elektronik malzeme, bilgisayar ve müzik ürünleri gibi malzemelerin bir defaya mahsus olmak üzere satışından doğan kazançlar arızı kazanç olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla, 2012 yılı içinde bu satıştan doğan kazancın 20.000 TL'ye kadar

olan kısmının gelir vergisinden müstesna olduğu, bu tutarı aşan kısmının yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilerek vergilendirilmesi gerekmekte olduğu belirtilmiştir.

30.01.2015 tarih ve 50426076-120[46-2014/20-567]-10 sayılı T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından verilen **özelgede**, ikinci el (kullanılmış) mobilya ve beyaz eşya satışı faaliyetine başlamış bulunduğunu, mal müdürlüğüne başvuru sonucunda ise Bakanlar Kurulu Kararına istinaden faaliyet alanı sebebiyle basit usulde vergilendirilemeyeceği, gerçek usulde vergilendirilmesi gerektiğinin bildirilmiş olmasından bahisle, mükellefiyetinin basit usulde tesis edilip edilemeyeceği hususunda görüş talep eden mükellefe aşağıdaki şekilde görüş verilmiştir:

“193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 37’nci maddesinde, her türlü ticari ve sınaî faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu belirtildikten sonra, ticari kazancın, Vergi Usul Kanunu hükümlerine ve Gelir Vergisi Kanununda yazılı gerçek (Bilânço veya işletme hesabı esası) veya basit usullere göre tespit edileceği hükme bağlanmıştır.

Diğer taraftan, aynı Kanunun 46’nci maddesinde, 47 ve 48’inci maddelerde yazılı şartları topluca haiz olanların ticari kazançlarının basit usulde tespit olunacağı belirtilmiş, anılan maddelerde ise basit usule tabi olmanın genel ve özel şartları açıklanmıştır. Kanunun 51’inci maddesinde de basit usulün hududu gösterilmiş olup, söz konusu maddenin verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılan 12/01/1995 tarih ve 95/6430 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Büyükşehir belediyesi olan illerin (Erzurum, Diyarbakır, Sakarya ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisine alınan yerlerden, yeni bağlanan mahallelerle birlikte 2000 yılı genel nüfus sayımındaki nüfusu 30.000’den az olan yerler ile 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında büyükşehir belediyesi kurulan ve büyükşehir belediyesi sınırları içerisine alınan yerler hariç) mücavir alan sınırları dahil olmak üzere büyükşehir belediye sınırları dahilinde her türlü emtia alım-satımı ile uğraşanlar; 01/01/1995 tarihinden itibaren gerçek usulde vergilendirme kapsamına alınmıştır.

Buna göre, 12.01.1995 tarih ve 95/6430 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda 2/7/2013 tarihli ve 2013/5080 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan değişiklik sonucu, 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi kurulan ve büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde alınan yerler 95/6430 sayılı kararname kapsamı dışına çıkartıldığından, bu yerlerde 95/6430 sayılı kararnamede sayılan iş grupları itibariyle faaliyette bulunan mükelleflerin, diğer şartları da taşımaları kaydıyla basit usulde vergilendirilmeleri mümkün bulunmaktadır.

Diğer taraftan, aynı Kanununun 51'inci maddesinin (12) numaralı bendinin verdiği yetkiye dayanılarak çıkartılan 92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ise her türlü televizyon, video, radyo, teyp, müzik seti, disk-çalar, kamera, bilgisayar, soğutucu, çamaşır ve bulaşık makinası, elektrikli süpürge, elektronik müzik aletleri, elektrikli dikiş makinası ile elektrikle çalışan benzeri eşyaların alım-satım ve üretimi ile uğraşan mükelleflerin gerçek usulde vergilendirilmesi kararlaştırılmıştır.”

Yukarıda yer alan hüküm ve açıklamalar uyarınca, Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan Sarioğlan ilçesinde yaptığımız mobilya alım satım faaliyetinden dolayı basit usulde vergilendirilmeniz mümkün bulunmaktadır. Ancak, söz konusu faaliyetiniz yanında beyaz eşya alım satımı faaliyetini de yürütmeniz ve bu faaliyetinizin de 92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında kalması nedeniyle basit usulde vergilendirilmeniz mümkün bulunmamakta olup, gerçek usulde vergilendirilmeniz gerekmektedir.”

3. SONUÇ

Makalemizde online platformlar üzerinden kullanılabilir durumdaki ikinci el eşyalarını satan vergi mükellefi olmayan gerçek kişilerin bu durumunun vergi mevzuatı karşındaki durumunu, ülkemizde “eskici” olarak bilinen, seyyar hurdacı niteliğindeki gerçek kişilerin kullanılabilir ikinci el eşya satımı durumunda vergi mevzuatı kapsamındaki durumlarını ve son olarak bir işyeri açarak ikinci eşya alım satımı yapan gerçek kişilerin durumlarının vergi mevzuatı kapsamındaki durumlarına değindik. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve çeşitli tarihlerde yayımlanmış ilgili Bakanlar Kurulu Kararları her üç gruptaki kişilerin vergisel durumlarını açık bir şekilde belirtmektedir.

Makalemizde belirtmemekle beraber ikinci el eşya satışını online veya bir işyeri vasıtasıyla yapmakta olan kurum statüsündeki kişilerin vergi mükellefiyet durumları hususunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı için bu konuya değinmediğimizi belirtmekte fayda vardır. Tüm bu bilgilerle birlikte kullanılabilir durumdaki ikinci el eşyalarını, yani makalemizde belirttiğimiz şekilde hurda vasfında olmayan eşyalarını satan vergi mükellefi olmayan gerçek kişilerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 82. maddesinde belirtilen istisna sınırına ve ticari bir organizasyon şeklinde süreklilik arz edecek şekilde bu faaliyetin sürdürülmesi durumunda gelir vergisi mükellefiyetlerinin tesis edileceği hususuna dikkat etmeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu (1961, 06 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 10700)

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu (1961, 10 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 10703)
92/2683 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (30.01.1992)

Basit Usul Rehber Erişim Adresi: https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/beyannamerehberi/2022/2022_Basit_Usul_Rehberi.pdf/, Erişim tarihi: 04.06.2022

Gelir İdaresi Başkanlığı İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı (18.11.2011)
B.07.1.GİB.4.35.16.01-176200-636 sayılı Özelge

Gelir İdaresi Başkanlığı İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı(14.08.2012).
B.07.1.GİB.4.34.16.01-120[37-2012/439]-2568 sayılı Özelge

Gelir İdaresi Başkanlığı Kayseri Vergi Dairesi Başkanlığı(30.01.2015)
50426076-120[46-2014/20-567]-10 sayılı Özelge